

גיליונות ירושלים

"חרבות ברזל" תמונת מצב רב-זירתית (מאי 2024)

יעקב עמידרו

אייר התשפ"ד
מאי 2024

מכון ירושלים
לאסטרטגיה ולביטחון

גיליונות ירושלים

"חרבות ברזל"
תמונת מצב רב-זירתית (מאי 2024)

יעקב עמידרור

© מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון

אייר התשפ"ד | מאי 2024

טל': 02-940-6060 | www.jiss.org.il | info@jiss.org.il

facebook.com/JissDigital | twitter.com/JISS_Israel

תוכן העניינים

5	תקציר
8	מבוא
10	המלחמה בעזה
16	תמונת המצב הנוכחי בעזה
22	ארה"ב
24	לבנון
28	איראן
30	תימן
30	יהודה ושומרון
32	סיכום

תקציר

צה"ל התאושש ממכת הפתיחה המפתיעה של חמאס ב-7 באוקטובר ויצא למלחמה עצימה לכיבוש רצועת עזה. תאוריית המלחמה הנפתחת נגד ישראל במקביל ב-5 זירות לא התממשה.

המשימה שהכתיבה הממשלה לצה"ל הייתה ברורה: השמדת היכולת הצבאית של החמאס והיכולת שלו לתפקד כארגון ברצועה, במקביל להחזרת החטופים. שלב המהלך העצים בלחימה יסתיים בכיבוש רפיח ועוד כמה אזורים קטנים בהם צה"ל עוד לא פעל, ולאחריו יימשך כשנה שלב ניקוי השטח, כשבצפון הרצועה השלב הזה מתבצע כבר עתה בפועל. לקראת סופה של אותה שנה תתברר שאלת האחריות בשטח "ביום שאחרי". המטרה היא להביא לכך שהרצועה תהיה כשטח A (צה"ל לא נמצא שם אך יכול לפעול בה לפי צרכיו).

חיזבאללה הצטרף ללחימה באופן זהיר כי לא רצה, בעצה עם האיראנים, להיכנס למלחמה גדולה לטובת החמאס. נראה שהנזקים בעזה, כמו גם אבדותיו בקרבות בלבנון, מקטינים את התאבון שלו למלחמה גם כיום, אבל המצב עלול להתדרדר בגלל טעות או הצלחה יתרה של אחד הצדדים, או כשמלחמה תתאים לאינטרס האיראני.

ככל שתפחת עצימות המלחמה בעזה ותושבי הדרום יחזרו לבתיהם, ישראל תהיה חייבת לקבל החלטות הנוגעות להחזרת המפונים מהצפון, שלא יסכימו לשוב לבתיהם ללא שינוי דרסטי במצב הביטחוני. מלחמה נגד חיזבאללה, שהיא החלופה להסדר מדיני שירחיק את חיזבאללה מקו הגבול, עומדת להיות מלחמה קשה הרבה יותר מהמלחמה בעזה, הן באשר לעורף והן באשר לאתגרים הצבאיים בלבנון. המבחן האמיתי בסופה של מלחמה זאת יהיה אם ישראל תצליח לייצר מצב צבאי המאפשר לה למנוע את התחמשות חיזבאללה ושיפור יכולותיו לאורך זמן ובלי חשש מתגובת הארגון.

ביו"ש נשמר השקט היחסי על אף פעילות עצימה מאוד של צה"ל, ועל ישראל להשתדל להמשיך ולשמור על ההפרדה בין האוכלוסייה למחבלים, ואף לקחת סיכון בהכנסת פועלים פלסטינים לעבודה בישראל.

מול ירי של טילים בליסטיים וטילי שיוט מתימן נערכה קואליציה לא פורמלית שבה חברות ארה"ב, סעודיה וישראל, וביחד הן מיירתות את רוב האיומים הבאים מדרום. בה בעת ארה"ב מובילה קואליציה בין-לאומית המנסה להרתיע את החותים (בחוסר הצלחה) ולפגוע ביכולותיהם לחסום את מצרי באב אל מנדב (בהצלחה לא גדולה).

נראה שנגמר הסבב מול איראן שהחל בחיסול צמרת כוחות אל קודס בעת שהייתה בדמשק ולאחר ירי של כ-300 כטב"מים, טל"שים וטילים בליסטיים מאיראן לעבר ישראל. ישראל הגיבה בירי למטרה בודדת אך באופן שמבהיר את חולשתה של איראן ואי יכולתה להגן על מטרות חשובות מפני ישראל. איראן הוכיחה באירוע נכונות לקחת סיכונים, על אף שמהלך התקיפה שלה הסתיים באי-השגת פגיעה משמעותית בישראל. עדיין לא ברור מה יהיו כללי המשחק העתידיים במאבק הישיר בין ישראל לאיראן. בעיקר לא ברור עד כמה האיראנים יהיו מוכנים לספוג בעתיד בטרם יגיבו לתקיפות ישראליות. השאלה האם הערכה לא נכונה של מוכנות הצדדים להסתכן תביא לפרוץ מלחמה בין איראן לישראל תרחף מעתה כעננה על האזור ובחדרי הדיונים בישראל ובאיראן.

היחסים עם ארה"ב יישארו בעלי גוונים משתנים. ברור שהממשל הנוכחי נמצא תחת לחץ מהאגף השמאלי במפלגה הדמוקרטית ושל צעירים ופעילים לא מעטים של המפלגה. עם זאת, בצד הביטחוני התמיכה האמריקאית חזקה ומעוררת הערכה. ישראל צריכה לקחת בחשבון את עמדותיה של ארה"ב ואת רגישותה בשנת בחירות. אך יש לזכור כי כאשר מדובר בנושאים חשובים, הנוגעים ליכולת ישראל להגן על עצמה צריך למצוא את הדרך להפגין נחישות ולקבל החלטות גם בניגוד לדעתה של ארה"ב. ככל שיישמר התיאום ההדוק בין ישראל לארה"ב תקטן האפשרות למלחמה גדולה עם איראן, וככל שיחוש האיראנים כי ישראל עומדת בודדה במערכה תגדל התעוזה שלהם.

בנוגע לעניין הפלסטיני האמריקאים אוחזים בעמדות שאין שום סיכוי כי תתקבלנה בברכה על ידי איזו ממשלה בישראל, לפחות בעתיד הנראה לעין. לאחר 7 באוקטובר הסיכוי שישראל תסכים למדינה פלסטינית על גבולותיה שואף לאפס. בין השאר גם כי היכולת של ארה"ב להביא לרפורמה של ממש ברשות הפלסטינית קטנה ביותר, שלא לומר אפסית. ובכל מקרה אין ארה"ב יכולה לערוב לכך שהרשות או המדינה הפלסטינית לא יישלטו על ידי חמאס, שידיח את הפתח בבחירות או בכוח (או בצירוף של שני המרכיבים, כמו שהיה בעזה). עם זאת ארה"ב גם ממשיכה להדגיש שבכל מקרה הפתרון צריך לבוא בדרך של משא ומתן ולא כפייה מבחוץ ולכן הטילו וטו על הצעת אלג'יריה במועבי"ט להכיר במדינה פלסטינית באופן חד-צדדי.

נראה שקשה לארה"ב להפנים שהעולם המוסלמי, ובתוכו מדינות ערב ואיראן, אינו עומד להשתנות באופן מהותי - וגם אם תהיינה מדינות שתיכנסנה למערכת יחסים פורמלית עם ישראל וארה"ב, האסלאם הרדיקלי ימשיך לפרוח. הכישלון האמריקאי באפגניסטאן ובעיראק אינו מקרי; ההתקפה הברברית של חמאס אינה סיפור יוצא דופן, והמימון של הרשות

הפלסטינית למשפחות מחבלים שנהרגו או נאסרו אינה עניין הומניטרי אלא עקרוני – זה פרי של תפיסה אידאולוגית וחברתית.

ישראל, הממשיכה לחיות במזרח התיכון, חייבת להסביר את נקודת מבטה לארה"ב, ידידתה הגדולה, אך לפעול בהתאם לצרכים הביטחוניים שלה. ישראל תהיה עוד זמן רב במצבי לחימה שונים, בעזה ומול חיזבאללה, ויימשכו מאמציה לנטרל את גורמי הטרור ביו"ש. יש סיכוי טוב שלאחר תקופה קשה ומאתגרת זאת ייטב מצבה האסטרטגי, כי יקטן מאד האיום מדרום וישראל תשיב לעצמה חלק מהילת העוצמה שנפגעה קשה ביותר ב-7 באוקטובר. אך גם במצב החדש צריך יהיה לממן צה"ל גדול וחזק יותר ולהחזיר לארגז הכלים האסטרטגי של מדינת ישראל את עקרון המתקפה המונעת.

"חרבות ברזל" – תמונת מצב רב-זירתית (מאי 2024)

יעקב עמידור *

מבוא ומסגרת כללית

מלחמות ישראל כללו כמה מלחמות גדולות. הראשונה ב-1948, "מלחמת הקוממיות", נגד כמה ממדינות ערב שפלשו לישראל. אבל למעשה היא החלה חצי שנה קודם לכן כמלחמה בין ערביי ישראל ליהודים בארץ אחרי החלטת החלוקה, בנובמבר 1947.

לאחר מכן – קדש (56), ששת הימים (67), ההתשה (70), יום הכיפורים (73) – כולן מלחמות נגד מדינות שכנות, ובסופן הובן בעולם הערבי שאין סיכוי לנצח את מדינת ישראל בשדה הקרב. תוצאות המלחמות הללו, בעיקר הרצף של ששת הימים, ההתשה ויום הכיפורים, הביאו לסדרת הסכמים מדיניים, שתחילתם בהסכם עם מצרים ב-1979.

אבל הסכסוך הישראלי-פלסטיני לא הסתיים והפלסטינים, גם תחת שלטון ירדן ומצרים, וביתר שאת מאז 67 תחת כיבוש ישראלי, לא ויתרו על חלומם להשמיד את מדינת ישראל, בנוסח הסיסמה "פלסטין – מהנהר ועד הים".

הם חשבו על הנכבה ולא על הנכסה, על 1948 ולא על 1967, אם כי המלחמה ב-1967 היא שהביאה לכיבוש ישיר של ישראל על רוב הפלסטינים, חידדה את המאבק והפכה אותו לבינלאומי וחיברה גם את ערביי מדינת ישראל לאחיהם שהיו עד אז מעבר לגבול.

לרבים בישראל נדמה היה שהשאלה היא כיבוש הגדה המערבית ועזה, ומכאן צצו הרבה תוכניות שהחשובה בהן היא תוכנית אוסלו. כל התוכניות הללו היו מבוססות על אותה טעות, כי הבעיה הפלסטינית הייתה ההצלחה של היהודים להקים מדינת לאום ב-1948 ולא כיבוש הגדה המערבית ב-1967.

גם היום, כשאר"ב ואירופה מקדמות פתרון של שתי מדינות, הן תגלנה שהבעיה הפלסטינית האמיתית אינה היכן יעבור הגבול בין המדינה הפלסטינית לבין מדינת ישראל אלא עצם העובדה שיש גבול כזה, כי אין בחלקים גדולים של העולם הערבי לגיטימציה למדינת הלאום היהודי במזרח התיכון.

* האלוף (מיל.) יעקב עמידור הוא עמית בכיר ע"ש גרג ואן רוסהנדלר במכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון (JISS). האלוף עמידור שרת כיועץ המדיני של רה"מ וראש המ"ל.

בין מלחמת השחרור ב-1948 לאוקטובר 2024 חלה עוד התפתחות בעולם הפלסטיני כחלק משינוי בעולם הערבי במזרח התיכון. הוקמה זרוע של האחים המוסלמים (האח"ס), החמאס, שהפכה לכוח רב משמעות בחברה הפלסטינית. בבחירות הדמוקרטיות היחידות שהתקיימו לרשות ב-2006 זכה הארגון לרוב בפרלמנט, ולאחר הבחירות גירש באלימות את מנהיגות הפתח מעזה, ומאז מנהיג בכוח הזרוע את רצועת עזה, עד ל-7 באוקטובר 2023. הארגון הוא חלק מרשת ארגונים סוניים קיצוניים שהפכו למובילים בעולם המוסלמי והערבי, כגון דאע"ש ואל-קאידה, כשהמשותף להם הוא התפיסה ש"האסלאם הוא הפתרון", כסיסמת האח"ס, שהוקם לפני כ-100 שנים במצרים, אם כי בינם ובין עצמם יש מחלוקת מהי מהותו של האסלאם "הנכון".

במציאות שלפני 7 באוקטובר נדמה היה שהעולם הערבי הולך ומקבל את עובדת קיומה של מדינת ישראל בלא לדאוג לכאורה לפלסטינים, כמו גם שהכוחות של האסלאם הקיצוני הפסידו במאבקם – אל-קאידה ודאע"ש נחלשו מאוד והאח"ס איבדו את השלטון במצרים.

במבט-על אפשר לומר שבמידה מסוימת הפער שהלך וגדל בין הייאוש הפלסטיני לבין ההשלמה של מדינות ערב חשובות (בעיקר סעודיה) עם קיומה של מדינת ישראל היה המגמה הבולטת ב-20 השנים האחרונות ביחסי ישראל עם הפלסטינים.

החל מראשית שנות השמונים הצטרף שחקן חדש למערכה נגד ישראל – איראן שלאחר מהפכת חומייני. איראן היא מדינה רצינית, עם בירוקרטיה מוכשרת, אקדמיה מתקדמת מאוד ויכולות תעשייתיות מרשימות ביותר. שום מדינה ערבית אינה מתקדמת מבחינות אלה כאיראן. איראן חולמת חלומות אימפריאליים המעוגנים בעברה האימפריאלי, ורצונה להוביל את השיעים בעולם למקום אחר אחרי שנות השפלה רבות בעולם מוסלמי שרובו הגדול סוני.

מסיבות שונות, שלא כאן המקום לנתחן, איראן שלאחר המהפכה ראתה בישראל אויב דמוני שיש להשמידו. האסטרטגיה האיראנית ביחס לישראל כללה שני מרכיבים:

א. מאמץ לבניית יכולת גרעין צבאי.

ב. בניית "טבעת אש" סביב מדינת ישראל.

כך נוצר חיבור חזק בין איראן – שמסיבותיה רצתה בהשמדת ישראל, לבין השאיפה של הפלסטינים – שכאמור חלק ניכר מהם מעולם לא קיבל את עצם קיומה של מדינת ישראל.

זה בסיסו של האתגר שישראל ניצבת בפניו כיום: ייאוש פלסטיני עקב השלמת העולם הערבי עם ישראל, התחזקות המרכיב הדתי בקרב הפלסטינים ותוקפנות איראנית, תוך הדגשת הצורך לחסל את ישראל.

ללא הבנת הקשר בין המרכיבים הללו לא ניתן להבין את האירועים של 7 באוקטובר. אם כי צריך להדגיש: החמאס, שנעזר מאוד באיראן ובחיזבאללה בבניין הכוח, הוא ארגון עצמאי; איראן עוזרת לו, אבל אינה קובעת לגביו. שיקוליו שונים משיקולי איראן, ואין הוא כפוף לה.

לכן אין פלא שהחמאס לא יידע את חיזבאללה ואת איראן בכוונתו לתקוף, ומנגד איראן וחיזבאללה לא חשבו שנכון להיכנס למלחמה גדולה לטובת חמאס. בעיקרה נותרה זאת מלחמה שהסובלים העיקריים בה הם הפלסטינים בעזה, עם מעורבות מוגבלת של חיזבאללה והחות'ים. הלחץ על חיזבאללה להצטרף למלחמה במלוא העוצמה יימשך ונסראללה יכול לשנות את החלטתו.

המלחמה שפרצה בהתקפת החמאס על ישראל מתנהלת כיום ב-5 חזיתות גליויות, ועוד אחת חשאית. להלן אפרט את חמש החזיתות הנראות לעין.

המלחמה בעזה

עד 7 באוקטובר היה נדמה למסד הביטחוני והצבאי ולמנהיגות הפוליטית בישראל (גם לי) כי החמאס בעזה רוצה לקדם את הכלכלה של 2 מיליון הפלסטינים החיים ברצועה שמתוכם הוא צמח, ולכן חלום הג'יהאד, אשר לו הוא מחויב, יתממש רק בעתיד. היו גם מי שטענו בעוז שהחמאס מורתע וחושש ממלחמה עם ישראל.

מדובר בטעויות שנעשו במשך שנים על ידי גורמים שונים ואנשים רבים במערכת המדינתית ומחוץ לה. נראה שבשב"כ היו בתקופות מסוימות דעות אחרות, כולל של בכירים, שחשבו שיש לצאת למלחמה מונעת נגד החמאס כי הוא בונה כוח שישראל חייבת לחסל בטרם יופעל. אך ב-7 באוקטובר היה השב"כ כנראה שותף מלא לטעות ולקריסה.

למה וכיצד הייתה טעות זאת כה מקובלת על רוב מי שעסקו בארגון – זו שאלה שהיסטוריונים יעסקו בה. כמו כל מה שהתרחש ב-7 באוקטובר, בצד המודיעיני והמבצעי, גם אופן יצירת התפיסה הזאת ייחקר כדי ללמוד למה וכיצד טעינו. אני למשל חשבתי שישראל צריכה ליזום מלחמה בחיזבאללה – ובינתיים נכון לשלם כל מה שנדרש כדי שלא להתעסק בחמאס, שמהווה איום קטן יותר.

כך הופתעה ישראל בבוקרו של 7 באוקטובר "הפתעה בסיסית" מוחלטת. ההפתעה הייתה כוללת; שום דבר לא עבד במערכת: לא המודיעין הצבאי, לא השב"כ, ולא המערכת המבצעית – הן בהגנה והן בתגובה המיידית בשטח, הן המערך היבשתי והן חיל האוויר, הן הכוחות בקו והן כוחות הכוננות במרחב. באחת קרסה כל מערכת ההגנה של צה"ל בגבול הדרומי.

אין פלא שהתגובה המיידית של הצבא לבלימת הכוחות שפלשו לישראל התאפיינה באי-סדר ולא הייתה תגובה מאורגנת. זאת הייתה תגובה של מערכת שחשה בסכנה העומדת לפתחה ומגיבה אינסטינקטיבית, אינסטינקט בריא אך לא על בסיס חשיבה מסודרת ובלי לדעת מה באמת מתרחש בשטח. כוחות הכוננות השונים, רובם קטנים בהיקפם וללא נשק כבד, נשלחו לשטח או יצאו מיוזמתם בלי מודיעין ובלי תיאום, כי לא היה זמן ולא הייתה תמונת מצב בשום מקום.

בתוך התוהו ובוהו האין-סופי המשימה הייתה ברורה מאליה: להציל אזרחים, להביא לחיסולם של החודרים לישראל, ובסופו של דבר להביא להחזרת המצב לקדמותו, כולל ייצוב קו הגבול מחדש.

"כשהתכונן לוקה מקבלים צלבי ויקטוריה", אומרים הבריטים. סביב הרצועה זה בא לידי ביטוי בכך ששלושה אלופי משנה נהרגו תוך שעות ספורות, ויחידות מיוחדות, אשר בדרך כלל רגילות לפעול לפי תכנון פרטני, הגיבו ראשונות ורצו אל האש. לכן הן סבלו מאבדות כבדות כשהן נלחמות כתף אל כתף עם שוטרים ויחידות חי"ר רגילות שהוזעקו לאזור, עם אזרחים שחשו לשדה הקרב בלב היישובים ועם אנשי שב"כ שקיבלו הוראה לצאת לשטח כלוחמים בודדים, מעבר לצוות כוננות של לוחמי שב"כ שנשלח לשטח גם הוא. כולם, כולל אנשי מילואים שהגיעו מיוזמתם, "הלכו לקול התותחים", קרי להילחם בכל מקום שצריך, שמעו ירי או קריאה לעזרה – ונכנסו לקרב.

באי-סדר הזה הופגנה גבורה אישית, כי לא הייתה מערכת צבאית מתפקדת שעבדה על פי כללים מקצועיים. המפקדים הובילו את הכוחות הלא מאורגנים, כי ככל שהבלגן גדול יותר חשו המפקדים כי חובתם להיות הראשונים כדי לקרוא את תמונת המצב ולתת דוגמה אישית.

קרבות ההקרבה הלא מסודרים הללו בלמו את התפשטות גל הפלישה של החמאס, שבשל ההפתעה וקריסת המערכת הצבאית היה בשעות הראשונות בעדיפות מוחלטת ושלט בשטח. תוך פחות מיממה (כנראה תוך כ-12-18 שעות) צה"ל החזיר לעצמו את השליטה במרחב, גם אם פה ושם עוד היו מחבלים ואפילו ירי. ניקוי השטח במלואו נמשך חמישה ימים.

קרב הבלימה הזה יילמד בעתיד כדוגמה להצלחת מערכת צבאית להגיב אינסטינקטיבית מתוך זעזוע והפתעה מוחלטת. התוצאה נובעת מחיילות ברמה גבוהה, כושר אלתור, גמישות ובעיקר נכונות להקרבה עצמית, ויוזמה אישית ויחידתית בכל הדרגות.

עד בלימתו הייתה "ההצלחה" של החמאס מדהימה בכל קנה מידה. כ-1,200 איש ואישה, ילדים וזקנים, חיילות וחיילים נרצחו בצורה אלימה וברברית, כ-250 נחטפו לעזה, בכללם ילדים, תינוקות וזקנים, חיילים, חיילות וגופות. הן בקרב הנרצחים והן בקרב החטופים היו אזרחים תמימים הרוב הגדול. יותר מרבע מ"הצלחת" החמאס הושג אל מול קהל רוקדים בפסטיבל מוזיקה, שם היו כ-360 הרוגים וכ-40 חטופות וחטופים.

רמת הברבריות בפעולת החמאס התגלתה במלוא עוצמתה די מהר ואי אפשר להכחישה, משום שהפולשים צילמו את עצמם והפיצו את הסרטים והתמונות במדיה החברתית. עובדות מזוויעות נוספות התגלו כשנבדקו מצלמות האבטחה סביב היישובים המותקפים, אבל עדויות אנשי החמאס עצמם מספיקות כדי לזעזע כל בן תרבות הגון.

השלב הבא בלחימה היה הפצצות חיל האוויר, שנמשכו שלושה שבועות והתחילו במקביל למאמץ הבלימה. בתחילה כתגובה אוטומטית, על בסיס תוכניות שהוכנו מראש, ובהמשך על סמך מודיעין שנאסף תוך כדי הפצצות (כך התאפשר כבר בשלב מוקדם זה לחסל מחבלים וכמה מפקדי חמאס). בשבוע השלישי התמקד חיל האוויר בהכנה למערכה הקרקעית, שהתוכניות לה עוצבו במהלך השבועיים הראשונים.

המהלך הקרקעי החל לאחר שלושה שבועות שבהם תוכננה התוכנית המבצעית, צוותו והוכנו הכוחות – בעיקר בהיבט ציוותי כוחות, לוגיסטיקה ואימונים ספציפיים, כי לצה"ל לא הייתה מסורת של הכנת הכוחות למלחמה בשטח בנוי בצפיפות.

צה"ל היה מתורגל בפשיטות נקודתיות באזורים צפופים (במסגרת המאבק בטרור ביו"ש) אבל לא במלחמה לכיבוש מרחב עירוני גדול, לכן נדרשה תקופת הכנה לכוחות היבשה. הידע שנרכש ביו"ש בא לידי ביטוי ברור בלחימה, ברמה הטקטית ובאופן ציוותי הכוחות בצבא ובש"פ עם השב"כ, אך תוכנית גדולה לכיבוש עזה הוכנה תוך כדי הפצצות חיל האוויר (מעניין יהיה לתחקר את מפקדי היבשה לגבי הערכתם את ההכנה האווירית).

שלביו של כל מבצע צבאי, כפי שנלמד בכל בית ספר צבאי, הם: "כיבוש", "טיהור" ו"אחזקה" (או "הגנה", אם יש אפשרות להתקפת נגד של האויב). שלבים אלה, כך לימדנו שנים בבתי הספר הצבאיים, נדרשים עוד יותר במבצעים לכיבוש שטח עירוני.

תמונת המצב הנכונה לסוף לשמונה חודשים למלחמה היא מורכבת. אבל לפני שרטוט תמונת המצב אני מבקש להעלות כמה מחשבות על אופן הלחימה של צה"ל.

הכיבוש, מה שהצבא מכנה שלב "הפירוק" של המסגרות הצבאיות, התנהל בצורה שונה מכפי שהתנהל בזמנים עברו, למשל המבצע לכיבוש העיר סואץ בסוף מלחמת יום הכיפורים.

המלחמה החלה בהתקפה ממוקדת על החלק הצפוני של הרצועה שבליבו העיר עזה, מרכז הכובד של חמאס. הכוחות שפעלו בשני מאמצים אוגדתיים לא נעו במהירות בשום שלב. בעבר היה מקובל לומר שלשטח בנוי צריך להיכנס מכמה כיוונים, וכי מהירות התנועה היא המפתח להשתלטות על העיר. הודגש, על בסיס לקחי העבר, כי יש להגיע במהירות לשטחים השולטים בעיר, כגון לצמתים שדרכם מתנהלת התנועה או למרכזי תקשורת, ומשם להמשיך את הטיהור כמעין כתם מים המתפרס בעיר. אלא שבעזה התקדמו הכוחות השונים באיטיות, תוך שימוש נרחב באש מלווה על חשבון ההסתערות והמהירות, באופן שהביא להפחתת מספר הנפגעים בקרב כוחותינו.

אחת ההחלטות החשובות שקיבלו המפקדים לקראת המלחמה בתוך עזה הייתה להילחם באופן שבו אין כמעט כוחות קטנים ומבודדים בשטח. לכל מקום הגיעו האוגדות עם כוחות גדולים כשהם יוצרים עדיפות גדולה בכל נקודת מגע, לא רק באש אלא גם בעצם נוכחות הכוחות, בעיקר הכוחות המשוריינים, שבעבר חששו להיכנס לשטחים בנויים.

בכל מקום לוו הכוחות המשוריינים בחי"ר מצויד היטב, שבחלק מהמקרים היה הראשון שנאחז ביעד כשהוא מאבטח את כניסת הטנקים שהביאו כוח אש חזק ומדויק בכינון ישיר. היו גם מקרים שבהם החי"ר הרגיש בטוח בתוך הרק"מים שלו (עד כדי היצמדות לכלים שאמורים רק להוביל את הכוח), אבל בדרך כלל נתן החי"ר הגנה היקפית לכוח הטנקים שבשטח בנוי החשוף להפתעות מטווחים קצרים מאוד.

יש מקום לבדוק האם המדיניות הזאת לא הובילה לעודף שימוש באש על חשבון התחבולה והחיילות הבסיסית, כי לשימוש לא מבוקר באש יש השפעה גדולה על אורך הנשימה של צה"ל ועל תלותו בקבלת תחמושת מארה"ב.

הכניסה של כוח גדול בפינה הצפון-מערבית של הרצועה (אוגדה 162) הייתה בעלת משמעות אופרטיבית חשובה. הכוח יצר לחץ בנקודה שבה מערך ההגנה של החמאס היה כנראה חלש יותר ונכנס לרצועה כשהוא מוגן מהאגף המערבי, מכיוון הים, "זחל ימין בתוך המים" כדברי אחד ממפקדי השריון, קרי תנועה בשטח שבסבירות גבוהה אין בו מטענים או הפתעות תת-קרקעיות אחרות.

חבירת שתי האוגדות בחוף הים וירידתן מזרחה לכיוון הגבול עם ישראל הייתה גם היא מהלך טוב מבחינה טקטית, כי מערך החמאס נבנה בכיוון ההפוך ולמעשה איבד חלק מיכולתו להילחם על בסיס הכנותיו המוקדמות.

מדי פעם נשמעת השאלה למה לא נכנסו כוחות במקביל גם בדרום כדי לבודד את הרצועה מכיוון ציר פילדלפי. למדתי לדעת שזאת שאלה שאין עליה תשובה, כי תמיד "התוכנית שלא בוצעה" נראית טוב. בתחקיר שלאחר המלחמה צריך יהיה ללמוד את שיקולי המתכננים כדי להפיק מהם לקחים. נראה למשל שלו היה נכנס כוח מדרום הוא היה מקשה מאוד על פינוי האוכלוסייה מהצפון (שנמלטה דרומה כי שם לא הייתה מלחמה כלל) ואולי היה יוצא שכרנו בהפסדנו, לכן קשה לדון ברצינות בשאלות "אילו".

כמו כן, נשמעו טענות על כך שהכוחות לא היו מאומנים והתוצאה הבלתי נמנעת היא אחוז גבוה של "ירי ידידותי". איני יודע אם היה חריג בכמות הירי הדו-צדדי בלחימה, אם כי יש לבדוק כל אירוע לגופו. צריך להבין שמלחמה היא אירוע כאוטי ולכן תאונות תמיד היו ויהיו. ירי דו-צדדי הוא חלק משדה הקרב וודאי העירוני, כי שדה הקרב הוא ממלכת אי-הוודאות, כפי שאמר קלאוזביץ, ולכן גם ממלכת הטעויות ("מנצח מי שטועה פחות" אמר לידל הארט).

במלחמה הזאת צה"ל נלחם מלחמה מודרנית תוך ניצול יתרונותיה הטכנולוגיים של "מדינת הסטארט-אפ". צה"ל משלב בשדה הקרב היבשתי מטוסים חמושים ללא טייס הנותנים סיוע ישיר וצמוד באש ומודיעין לכוחות שעל הקרקע על "הפינה שמעבר לרחוב", ובתיאום מחסלים אויב בטווח עשרות מטרים מהכוח המסתייע. הכוח הקרקעי והמל"טים פועלים בשיתוף פעולה הדוק ברמות הטקטיות באופן שבמקרים לא מעטים הפך המל"ט לעוד אמצעי של המג"ד. כמובן, הורדת אמצעים כאלה לרמות הנמוכות כרוכה בסכנה הנובעת מכך שמפקדים זוטרים יותר מקבלים החלטות בעלות חשיבות גדולה (כולל במחיר הטעות), אך אין מכך מנוס בשדה קרב כה מבוזר.

לכוחות הקרקע (בעיקר הסדירים) יש הגנה טובה מאוד מפני נשק נ"ט ("מעיל רוח" ודומיו) כשהם נעים בטנקים ובנמרים. כוחות החי"ר הפעילו ברמת הגדוד והפלוגה רחפנים רבים המשמשים בעיקר לאיסוף מודיעין, כולל בתוך מבנים (חלקם נקנו בכספי תרומות משהסתברה נחיצותם ותועלתם בשדה הקרב, ולכן הם הפכו פופולריים מאוד דווקא ביחידות המילואים). ברור מתיאור קצר זה שהטכנולוגיה הייתה בעלת משמעות רבה בשדה הקרב, ומבחינה זאת בניין הכוח הוכיח את עצמו.

חשוב לציין שאולי לראשונה במלחמות ישראל הפעיל צה"ל במרחב הלחימה כוחות ויחידות "רב-חיליות". (כמעט) כל יחידה ביבשה הורכבה מגורמי הנדסה, שריון וחי"ר הפועלים תחת פיקוד אחד – מבנה זה מקנה לצוותי הקרב המשולבים הללו יתרון גדול בשדה הקרב. המרכיבים השונים מסייעים זה לזה ומחפים על חולשות של מרכיבי הכוח. החיוניות של יחידות ההנדסה, למשל, הפכה אותן במקרים לא מעטים למובילות בשדה הקרב, הן בתנועה אל היעד והן ביעד עצמו. זה אחד השינויים הברוכים שחלו בצה"ל.

יתר על כן, "הכוחות המיוחדים" של צה"ל שולבו לראשונה במלחמות ישראל באופן מלא בתוך יחידות השריון והחי"ר, כשעול הלחימה במנהרות נפל בעיקר עליהם. לאחר שפיתחו טכניקות לחימה ייעודיות ללחימה זאת ובנו את האמצעים הטכנולוגיים הנדרשים לפעולה מתחת לאדמה, הגיעו היחידות המיוחדות לרמות ביצוע טובה מאוד בלחימה במנהרות, ודאי יחסית לחוסר היכולת שהיה לצה"ל עם תחילת הלחימה. כנראה שבתחום לחימת התת קרקע יש היום בצה"ל ידע רב ערך שאין בשום צבא בעולם.

לכן אפשר לומר כי ההשקעה רבת השנים ביחידות מיוחדות ובחטיבת הקומנדו, על שלל יחידותיה, הוכיחה את עצמה במלחמה זאת. בין השאר בגלל היותן "מיוחדות", קרי גמישות ובעלות יכולת להשתנות תוך כדי המלחמה ואמונות על הפקת לקחים מיידית, תוך היענות לאתגר החדש והקשה. הן יותר עצמאיות בפיתוחים טכנולוגיים ייחודיים וברכש, מה שאפשר גמישות לא רק בתו"ל ובטכניקות לחימה אלא גם בהבאת יכולות טכנולוגיות חדשות לשדה הקרב תוך כדי הלחימה.

חיל אוויר עם מטוסי הכנף הקבועה מתפקד לראשונה בהיסטוריה של צה"ל "כחיל האוויר של היבשה" (ARMY AIR FORCE) בסיוע צמוד ומהיר לכל צורכי כוחות הקרקע (זמן ממוצע מדרישה לתקיפת מטרה על ידי מטוס קרב לטובת כוח בשטח הוא שתיים עשרה דקות). העובדה שמהמטוסים הוסר חלק נכבד ממשימת ההגנה על שמי המדינה (שהועברה למערכות נגד טילים), ומאחר שבצד השני אין חיל אוויר להילחם בו שחררה חלקים גדולים בחיל האוויר לטובת משימות הסיוע, מעבר להקצאת המל"טים למשימה.

זאת אף כי במקביל עסק חיל האוויר גם בתקיפות בסוריה ובלבנון וסייע ביירוט מטוסים ללא טייס (מל"טים) וטילי שיוט (טל"שים) במקרים לא מעטים, ובעת התקיפה האיראנית נשא בכל עול הלחימה באוויר כנגד טל"שים וכטב"מים, אך עיקרו הוקדש רוב הזמן לסיוע לכוחות היבשה.

חלק חשוב בגיוס הטכנולוגיה ללחימה היה לטובת צורכי המודיעין. התוצאה הייתה שכל חטיבה ואוגדה קיימו מאמץ מודיעיני ענף, כשיכולות מטכ"ליות עומדות לרשותן (8200 ופיענוח מטכ"ל), כשעשרות רבות של אנשים ונשים מכוונים בעורף את המאמץ המודיעיני הצמוד המופעל על ידי המפקדות הקדמיות. במפקדות אלה נעשתה עבודת מטרות (TARGETING) ענפה המקילה מאוד על הכוחות, כשבמקביל, כבעבר, נמשך המאמץ להבנת "תמונת האויב" ואיתורו בשטח הבנוי בצפיפות, כמודיעין לכוחות המתמרנים וכבסיס להערכת מצב של המפקדים.

הלחימה הזאת, המשלבת טכנולוגיה רבה מאוד ושת"פ רב-חילי ורב-זרועי, היא כאמור איטית משהורגלנו. אך בה בעת היא מאפשרת לצמצם את מספר הנפגעים בקרב כוחותינו, כי ניתן להשתמש באש במקום בהסתערות כדי לחסל את האויב ולמוטט את התנגדותו. השינוי הזה הביא לצמצום ניכר בכמות הנפגעים לא רק בצה"ל אלא כנראה גם בין האזרחים העזתים.

המלחמה התנהלה באיטיות יחסית עקב שתי סיבות נוספות:

א. הצורך להתחשב בעובדה שיש חטופים בידי הצד השני. לכן הקפיא צה"ל מאמצים באזורים שבהם היה חשש לפגיעה בחטופים והכוחות הבינו שעליהם לפעול בזירות, ולכן גם באיטיות רבה יותר, ודאי אחרי הירי בטעות על שלושה חטופים שהצליחו להימלט משוביהם.

ב. המלחמה התנהלה במקביל על פני הקרקע ובמנהרות, כאשר המפקדים מתאמצים לסנכרן בכל גזרה בין המאמצים הללו. גם מאמץ זה לסנכרון הלחימה בממדים השונים הביא לאיטיות בלחימה. אבל כאמור צה"ל למד כיצד להילחם במנהרות, ועושה זאת במיומנות גדולה.

תמונת המצב הנוכחי בעזה

צה"ל נמצא לאחר שבעה חודשי מלחמה (מזה יותר מ-5 חודשי תמרון ברצועה) במעבר בין "שלב הכיבוש" ל"שלב הטיהור". הטיהור, שיימשך כשנה, יעשה על ידי כוחות ניידים שישוה פחות בשטח, וייכנסו ויצאו על פי מודיעין מדויק לפשיטות ממוקדות במקום ובזמן.

חלק ממודיעין עדכני זה הופק ממסמכי שלל רבים ביותר שנפלו לידי צה"ל בעת שכבש מפקדות חמאס בכל רחבי הרצועה. חלק נוסף מקורו בחקירות פעילי הטרור שנפלו בשבי, ורובו יופק ממאמצי מודיעין חדשים שעל ישראל להשקיע בהם תוך הבנה שלא חשוב מי יהיה האחראי ב"יום שאחרי" על עזה – עול איסוף המודיעין והשימוש בו ייפול על צה"ל והשב"כ.

הפעולה בבית חולים שיפא (כשבועיים עד 1 באפריל), שאליו חזר צה"ל לאחר למעלה מחודש מאז שיצא ממנו אחרי כיבושו במסגרת הפעולה האינטנסיבית בצפון הרצועה, הוא דוגמה למבצע שכזה. במהלך מבצע, שהחל בכיתור בית החולים תוך פחות מחצי שעה מהפקודה, חוסלו כ-200 מחבלים ונשבו כ-500. זאת בלא שום פגיעה בצוות הרפואי או באלה שהיו מאושפזים בבית החולים, שהפך לאחר יציאת צה"ל מהשטח למקום ריכוז מרכזי של גורמי הטרור שנותרו בצפון הרצועה. היכולת התת-קרקעית נשללה מהם ברובה בשלב הכיבוש, ובמבצע נוהלה הלחימה בתוך בית החולים וסביבו רק מעל הקרקע. למקום שאליו הגיע צה"ל בתחילת המלחמה עם שתי אוגדות לאחר חודשיים, הגיעו הפעם שלושה גדודים בחצי שעה, וללא שנורתה עליו אש בדרך אל היעד – זאת המשמעות של "שליטה מבצעית", קרי מה שיושג בתום השלב הראשון בכל חלקי הרצועה.

נראה ששלב הטיהור, שבו תנוצל השליטה המבצעית שהושגה בשלב הראשון, יימשך כשנה ואולי יותר. קצב הטיהור יושפע בעיקר מכמות הכוחות שיוקצו לכך. חמאס כבר חסר יכולת ממשית מלעכב את צה"ל בפעולתו ברצועה בעת כתיבת שורות אלו. כנראה שעד קיץ 2024 צה"ל יסיים לפרק את כל 24 הגדודים של חמאס. רק בסופו ישאיר צה"ל את השטח למי שיהיה אחראי ב"יום שאחרי" על הרצועה, וברור שמהותו של השלטון לאחר הלחימה יושפע מאוד מתוצאות הלחימה. ככל שהחמאס יהיה חלש יותר – יגדלו הסיכויים של מי שייכנס לעזה לשם שיקומה.

בלא קשר לדרישתה של ארה"ב, צה"ל הכין תוכניות להזזת האוכלוסייה שהתאספה ברפיח בהמוניה. בניגוד להדלפות מארה"ב אין כנראה שום דרך לטפל בחמאס ברפיח מלבד כיבוש רפיח, על כל המשתמע מזה. צה"ל כבר החל במבצע לכיבוש רפיח שיאפשר את פירוק המערכת הצבאית של החמאס במרחב זה, וצריך יהיה להשלימו במלואו. בינתיים האוכלוסייה הרבה המרוכזת שם מגיבה היטב להוראות צה"ל ורבים כבר התפנו מאזור רפיח לאזורים שצה"ל הגדיר כאזורים בטוחים ובהם יקבלו האזרחים סיוע הומניטרי ככול שניתן בתנאי מלחמה. אלא שגם

"פירוק" הוא הביטוי העדכני לתוצאה של לחימה קשה, לעיתים מבית לבית, וכאמור תמיד במקביל מתחת ומעל לאדמה. מאחר שאין כוונה לשלוט בשטח אלא רק להשיג את השמדת המרכיב הצבאי של החמאס, הביטוי "פירוק" מאפשר להיות מדויק יותר ביחס לנדרש מהצבא בשלב הראשון. המשימה המעשית בהקשר זה היא הרג חלק נכבד משרשרת הפיקוד של הגדוד, חיסול תשתיות הגדוד על האדמה ומתחתיה ופגיעה בכל כוח המתנגד לשליטה של צה"ל במרחב וחיסול מערכות הפיקוד והשליטה ומפעלי הנשק ששימשו את הארגון.

יש משמעות גם לכמות המחבלים שיחוסלו, אם כי ספירת גופות מחבלים אינה חלק מהגדרת המשימה והמטרה שהוכתבו על ידי הדרג המדיני. זאת משום שחיסול רוב גורמי הטרור יהפוך את השיקום ב"יום שאחרי" לאפשרי.

בשטח יישארו ודאי תשתיות שלא אותרו, מנהרות שלא פוצצו וגורמי טרור שלא חוסלו, אך ההתנגדות המאורגנת תחת פיקוד מרכזי במרחב לא תהיה. כך יוכל צה"ל לבצע את שלב הטיהור, קרי האיתור וההרס השיטתי כמוסבר למעלה, ללא צורך בשהות קבועה של כוחות באזור ועם כוחות קטנים בהרבה מהכוח שנדרש לשם פירוקם של הגדודים.

צה"ל לא באמת זקוק להגדרות עבור "היום שאחרי" כדי לנקות בשנה הקרובה את השטח מכל תשתית, יכולת ייצור, ומפקדים של חמאס. זאת משימה צבאית ברורה שנובעת ממה שהוגדר על ידי הדרג המדיני כ"חיסול היכולת הצבאית של החמאס ויכולתו לפעול כארגון ברצועה". מפקדי צה"ל יודעים להפוך את ההנחיה הברורה הזאת למשימות צבאיות עם סדר כוחות וסיוע נדרש כדי לבצע זאת היטב. ההישג של שליטה מבצעית אינו אמור להתחשב בשאלת "היום שאחרי".

לכן רק לקראת סוף התהליך נכון יהיה להיכנס לדיון ולהחלטה על אופי השליטה בשטח ב"יום שאחרי", ובלבד שמדינת ישראל תעמוד בכל הסכם עתידי על שתי דרישות הכרחיות:

א. תהיה לצה"ל האפשרות לפעול בחופשיות ברחבי הרצועה על בסיס מודיעין כדי לטפל בכל ניסיון ליצור איום על ישראל, או כדי לחסל תשתית ואנשים שנותרו בשטח ולא אותרו עד העברת האחריות לגוף שהפך האחראי על הרצועה (מעין שטח A גדול).

ב. יוגדר מרחב לאורך כל הגבול שיחצוץ בין רצועת עזה ותושביה לבין הגדר, מרחב זה יהיה נקי מכל מבנה או צמחייה וכל הנכנס אליו יסכן את נפשו, כי השטח יהיה ממוקש ותהיה לצה"ל האפשרות לפגוע בכל מי שמנסה לחצות אותו. השטח לא יעבור לריבונות ישראלית, והרצועה תישאר מבחינת גודלה כלפני התקיפה של חמאס, אך הגדר תהיה מוגנת טוב יותר.

"ציר פילדלפי" היא שאלה מרכזית ביחס לעתיד הרצועה, ואין פתרונות טובים לבעיה זאת. אם בשל צורכי הביטחון יוחזק הציר על ידי צה"ל תהפוך מדינת ישראל להיות הגורם האחראי מבחינת החוק הבינ"ל על הרצועה וצה"ל יקבל חובות כ"כובש", שהופך הריבון בשטח גם אחראי לכל צורכי שני מיליון פלסטינים החיים באזור הרוס, כמעט לחלוטין. לכן לא יהיה מנוס וצריך יהיה למצוא סידור שיבטיח את חסימת הציר, כאשר מצרים וארה"ב תהיינה שותפות מלאות

לאחריות כבדה זאת, וצה"ל יתערב באזור רק לצרכים של סיכול איום, בעת הצורך, לאורך תקופה ארוכה מאד ולעיתים מזומנות. נושא זה מורכב מכמה בחינות, אך לא בלתי אפשרי.

שאלת החטופים.

אתגר החטופים ושחרורם מלווה את צה"ל בכל מהלך הלחימה, ובנקודות מסוימות הצר את צעדי צה"ל או האט אותם כדי להימנע מפגיעה בהם. באופן עקרוני נכון לקבוע שיש לפני צה"ל שתי משימות מקבילות:

ההיסטורית – לחסל את חמאס ככוח צבאי וכארגון מתפקד ברצועה;
המוסרית – החזרת החטופים.

בכל פעם שיש הזדמנות צריך להמתין עם "המשימה ההיסטורית" כדי לבצע את "המשימה המוסרית". אבל בשום פנים ואופן אסור ש"המשימה המוסרית" תעצור את צה"ל לחלוטין או תמנע מישראל לבצע את "המשימה ההיסטורית", כי אם כך יהיה יתאפשר לחמאס לבצע אירוע דומה ל-7 באוקטובר בעוד כמה שנים.

צריך להיות מוכנים לשלם "מחיר גבוה" עבור שחרור החטופים – אבל לא "כל מחיר". הקווים האדומים הם שניים: אין להסיג את צה"ל מכל הרצועה, ואין להסכים לסיומה של המלחמה. הקפאה, ואפילו ארוכה – כן, סיום המלחמה – לא.

לסיכום תיאור המלחמה אני רוצה לסיים באמירה מכלילה, קרי משהו על ההיבטים הרחבים של המלחמה הזאת, בעזה במיוחד.

מדובר במלחמה בשלושה ממדים, בעת ובעונה אחת:

1. ממד הביטחון האישי – איך התושבים חוזרים, מבלי לפחד, ליישובי העוטף? איך מונעים את הפחד והדאגה שפשטו בישראל לאחר 7 באוקטובר? ואיך מפסיקים את המצב המגונה שבו פעם בשנתיים-שלוש המשוגע התורן מעזה מכניס מחצית ממדינת ישראל למקלטים?

2. ממד מעמדה של ישראל באזור ובעולם – ב-7 באוקטובר איבדה מדינת ישראל את מעמדה כמדינה רצינית וחזקה. המודיעין שלה כשל, צבאה קרס ומנהיגיה נראו כמי שאיבדו את העשתונות. רק ניצחון חד וברור יאפשר לה לקומם בעתיד את מעמדה האזורי והעולמי. לכן על הניצחון להיראות כניצחון מוחלט תוך הסבת נזק של ממש לאויב הברברי שתקף את ישראל, ניצחון ברור ונראה בעליל. זה לא מהלך של נקמה אלא צעד ראשון של בניית

תדמית העוצמה של ישראל מחדש, כדי לאפשר לה לחזור למעמדה כמעצמה אזורית. זה תנאי הכרחי בדרך הארוכה של שיבת ישראל למעמדה כששכניה אינם חושבים שהיא חלשה ונתונה למשיסה. ב-7 באוקטובר הכרישים הריחו דם – חשוב ביותר שהם יראו את מי שהקיז את דמה של ישראל כשהוא מבותר לחלקיו.

3. ממד המערכת הבינלאומית – שהובן מייד על ידי הנשיא ביידן בהיותו בוגר המלחמה הקרה. הוא הבין שהמלחמה הזאת היא גם "מלחמה בין-צירית". מן העבר האחד ניצבות מדינות הברית האנטי-אמריקאית: רוסיה, איראן, חיזבאללה, חמאס, הג'יהאד האסלאמי והחות'ים, כשבעורפם מחככת ידיה בהנאה סין. בצד האחר ניצבות ארה"ב, ישראל, סעודיה ונסיכויות המפרץ. על ארה"ב היה להוכיח שהיא מוכנה לבוא לעזרת בעלות בריתה.

שתי הערות סיכום על עתיד עזה.

באשר ל"יום שאחרי" יש 5 חלופות:

1. שליטה ישראלית – צריך לחשוב היטב מה היתרון ומה החיסרון בפתרון זה, ולבדוק אם "הצבלא להענישבלא להענישר שווה בנזק המלך", קרי: האם היתרון הביטחוני בגלל השליטה בשטח חשוב יותר מאובדן הלגיטימציה בעולם והנשיאה בעול הטיפול בעזה, שטח הרוס עם 2 מיליון איש ואישה.

החזרת ההתיישבות לעזה – תהיה טעות גדולה עוד יותר, גם במצב של שליטה ישראלית. באם תחודש ההתיישבות המלחמה תצטייר כמלחמה להגדלת "האימפריה הישראלית", קרי מלחמה שאין לה שמץ לגיטימציה בעולם, וכנראה גם בישראל תהיה לה מעט אהדה.

2. אש"פ – זה אומנם ארגון מושחת ולא יעיל שוודאי לא יילחם בחמאס, אבל ישראל יודעת איך לעבוד אתו (כולל בתחום הביטחוני), האמריקאים רוצים אותו (לאחר רפורמה שלדעתם, האופטימית עד תמימה, תהפוך את הארגון לפחות מושחת ויותר דמוקרטי) ויש לו לגיטימציה בין-לאומית רחבה גם בעזה, שם הוא נחשב השליט הראוי על ידי המערכת העולמית. ההתנגדות לו בישראל היא בעיקר פוליטית, אבל גם כי ברור שהארגון ייכשל בוודאות הן בתפקידו לממש שליטה יעילה בשטח והן בכל הקשור לבניית הרצועה מחדש. ישראל ממילא לא תותיר לו שום תפקיד ביטחוני בשטח, והוא עלול להפריע לפעילות צה"ל במרחב. הבעיה העיקרית בפתרון זה נובעת מכך שככל שהרשות תהיה דמוקרטית יותר, ברוח החלום האמריקאי, יגדלו סיכויי החמאס להשתלט עליה וכל יתרונותיה ימוגו.

3. גוף בי"ל שיוקם לצורך זה עם כספים ערביים ופיקוח אמריקאי/אירופי כדי לבנות את הרצועה ולהעביר שליטה, בעדיפות לרש"פ לאחר שתעבור רפורמה (לכאורה לפחות), בדרך למדינה פלסטינית. נראה שמדינות ערביות (איחוד נסיכויות המפרץ, למשל) תהיינה מוכנות לתרום למאמצי השיקום סכומים לא מבוטלים, ובלבד שיהיה מובטח כי הכול נעשה במסגרת התקדמות לקראת הקמה של מדינה פלסטינית בעתיד. כל גורם שיגיע לשטח יתקשה להשלים עם פעילות ביטחונית ישראלית, שתיתפס ללא ספק כהפרעה לשיקום הרצועה.

4. משהו מקומי – על בסיס משפחות מקומיות, סוחרים ועשירי הרצועה. איך עושים זאת בלי להירצח מייד? לא ברור אם אפשר. זה אחד האתגרים הגדולים המונחים לפתחו של צה"ל במקביל למבצעים הצבאיים.

5. כאוס או אנרכיה – שתי מילים לועזיות שמאחוריהן מסתתר מצב כמו בסומליה בסרט "BLACK HAWK DOWN", קרי שלטון כנופיות. סיכוי של מצב זה להיות עיקרו של "היום שאחרי" גדולים מאוד, כי קשה לראות בהתממשות האפשרויות האחרות. הן בגלל המצב בשטח והפחד משרידי החמאס, הן בגלל הקשיים לשליטה על ידי כל מי שיהיה מוכן לקחת את האחריות – כי מדובר באזור הרוס רוחש אנשי חמאס נואשים, גם אם אינם מאורגנים, שישראל פועלת בו מדי פעם, והכסף שצריך להשקיע בשיקום הוא במונחים של מאה מיליארד דולרים, לפחות.

לא נכון לקבוע היום את מי ישראל מעדיפה לראות כאחראי אזרחי על הרצועה ושיקומה ב"יום שאחרי". כל מי שייתפס ככזה על ידי ישראל יהפוך באופן מיידי ל"שותף" בהחלטות תוך כדי הלחימה, שהרי אם הוא הופך לאחראי בתום הלחימה מותר לו להעיר על הלחימה עצמה, ומצב כזה פחות נוח לישראל. המצב בשטח מורכב גם בלי מעורבות גורם שלישי שתחושת האחריות שלו יכולה להפוך לרועץ אם היא מיושמת מוקדם מדי.

ושאלת השאלות היא: מה ניתן להשיג בתום המלחמה בעזה?

אני מעריך שאם צה"ל יקבל את הזמן הדרוש, אזי עם כוחות לא גדולים אך לאורך זמן הוא יוכל להשיג את שקבעה לו הממשלה כמשימה: השמדת יכולותיהם הצבאיות של ארגוני הטרור ברצועה ובראשם חמאס, וחיסול יכולתם לתפקד כארגונים. שלב הניקוי (MOPPING UP) יימשך להערכתי כחצי שנה עד שנה מיום סיום המבצע האינטנסיבי ברפיח.

כיצד נדע שהושגה המשימה? מהי תמונת הניצחון? יש "מצב ניצחון", ללא תמונה מרהיבה. מצב זה מורכב משני מרכיבים:

א. חזרת תושבי העוטף למקומותיהם והפיכת העוטף לגן פורח ומושך תושבים ללא חשש לביטחונם.

ב. צה"ל אינו ערוך ברצועה אך מבצע מבצעי פשיטה ברצועה כמו בג'נין. כלומר, כשהרצועה תהיה מעין שטח A גדול אז יהיה ברור שהושגה מטרת המלחמה.

עד מתי יהיה על צה"ל לפעול ברצועה? כנראה לעולם ועד (כנראה גם לאחר הסכם עם הפלסטינים – באחרית הימים).

ארה"ב

מעשיה של ארה"ב מפרוץ המלחמה ואילך נבחנו לא רק על ידי מדינות וארגוני ציר הרשע אלא על ידי כלל העולם, מטאיוואן ויפן עד לאוקראינה ורוסיה, צפון קוריאה והודו. ארה"ב לא שלחה את נשאת המטוסים לים התיכון כדי לסייע לצה"ל במלחמתו בחיזבאללה וודאי לא בחמאס; צה"ל יכול לעשות זאת היטב גם ללא מעורבות של מטוסים המופעלים על ידי אמריקאים. ארה"ב שלחה את נשאת המטוסים והנשיא התייצב בישראל ולצידה כדי למנוע התלקחות אזורית עקב אובדן הבלמים, בעיקר על ידי איראן ובעלות בריתה בעידודה של מוסקבה, כשסין תומכת מרחוק. חוסר התגובה של ארה"ב לירי המסיבי של איראן על ישראל לאחר שאמר DON'T נחרץ אינו מוסיף לתדמיתה כמעצמה. נהפוך הוא, והעובדה שהצליחה לבנות קואליציה שסייעה לישראל ליירט חלק מהאיומים הללו אינה מהווה תמורה לחולשת התגובה שלה.

באמירה כללית חשוב לקבוע כי ארה"ב הייתה ונותרה בעלת ברית של ישראל. אם ייווצר צורך להרחיב את המלחמה מול חיזבאללה, עקב יוזמה ישראלית או הידרדרות בשטח, מערכת היחסים עם ארה"ב תהיה חשובה עוד יותר.

עם זאת יש שלושה נושאים שיש בהם מחלוקת בין שתי המדינות:

מחלוקת רבת השנים בדבר פתרון "שתי מדינות לשני עמים" שישראל מתנגדת לו, ואחרי ה-7 באוקטובר אף ביתר שאת, בעיקר על רקע ביטחוני. התנגדות זאת נובעת בין השאר מכך שארה"ב אינה יכולה לערוב שלא תהיה זאת מדינת חמאס שתקדם טרור ועוד מבצעים נוסח 7 באוקטובר. מאחר שהמדינה הפלסטינית לא תוציא מחוץ לחוק את החמאס הוא ישתתף בבחירות, וכנראה יזכה בהן.

מחלוקת לכאורה לגבי הכנסת ציוד הומניטרי לעזה. על ישראל לקבל את הדרישה להגברת הסיוע ההומניטרי לעזה, אף על פי שחלק מהדיבורים על משבר הומניטרי קשה בשטח אינם מבוססים על נתוני אמת, אך קשה להזימם; על פי כל הנתונים שבידי צה"ל אין רעב בעזה. יתר על כן, הקמת המזח הימי על ידי ארה"ב אמורה ליצור תנאים טובים יותר להספקה של ציוד הומניטרי. אם על ישראל לשנות משהו בנושא הרי זה פעולה נמרצת יותר נגד גורמים ישראלים המונעים תנועתן של שיירות הומניטריות הנעות בישראל לעזה. זאת בריונות של ישראלים המפריעה לאינטרסים של מדינת ישראל.

הדרישה האמריקאית להביא לצמצום האזרחים שנפגעים במלחמה היא חסרת בסיס. אין אף מומחה צבאי אמריקאי שהציג דרך לעשות זאת טוב יותר ממה שעושה צה"ל. יתר על כן, צה"ל הורג באופן יחסי פחות אזרחים מאשר הצבאות שנלחמו בשנים האחרונות נגד טרור בשטחים עירוניים, במזרח התיכון ובמקומות אחרים. הדיווח החדש שפרסם האו"ם על מספר ההרוגים בעזה הופך את הדרישה האמריקאית למוזרה עוד יותר, כי המספרים החדשים (שיש לפקפק גם במהימנותם) מורים על הישג ישראלי ממש יוצא דופן ביחס לכל מבצע אחר נגד גורמי טרור בעולם, כולל אלו של צבא ארה"ב במקומות שנלחם בהן מאז מלחמת העולם השנייה ועד ימינו.

היחסים עם ארה"ב חשובים מאד לישראל, מכמה סיבות: ללא סיוע אמריקאי בחימושים רבים מאוד (מטוסים אין ספור ולא מעט אוניות הזריו לישראל תחמושת מכל הסוגים עבור צבא היבשה וחיל האוויר) היה צה"ל מתקשה לעמוד במשימות, והמלחמה הייתה עולה בנפגעים רבים יותר הן בצד הישראלי והן בצד הפלסטיני (חימוש מדויק מקטין את הנזק האגבי ופוגע טוב יותר באויב). ללא הווטו האמריקאי באו"ם היה הלחץ הבינלאומי על ישראל מגיע לרמות שאולי היו מקשות על ישראל (הפעם היחידה שבה לא הטילה ארה"ב וטו באו"ם הייתה לדעתי טעות אמריקאית גסה, הן באשר לעמדת העולם והן באשר להשפעה על אזרחי ישראל). ואין לשכוח את הסיוע הכלכלי – מדובר במענק של 14 מיליארד דולר.

אך יותר מכול חשובה ההתייצבות האמריקאית הפומבית והברורה לצד ישראל באופן שמבהיר לאויבינו סביב כי ישראל אינה עומדת במערכה לבדה, ולכן יש להיזהר יותר מפני ידה הארוכה והחזקה. גם כשהיו בזמן המלחמה חילוקי דעות בין ישראל לארה"ב הם לא העיבו על המחויבות האמריקאית לצורכי צה"ל בלחימה; ארה"ב לא האטה את הסיוע גם כשישראל לא נענתה לכל בקשה אמריקאית, כולל בשאלת "היום שאחרי". גם הכנס האמריקאי (בחלקו ללא הצדקה) על קיצוניים ביו"ש הפוגעים בפלסטינים לא שינה מהותית את תמיכת ארה"ב במאמץ המלחמה אף על פי שעל כמה מהם הוטלו סנקציות אמריקאיות, מהלך קיצוני ויוצא דופן ביחסי שתי

המדינות. לכן היה האיום הפומבי של הנשיא כי ארה"ב תפסיק העברת חימושים מסוימים לישראל מזיק ביותר. הוא חיזק את רוחם של אויבי ישראל תוך כדי מלחמה ואין פלא שיצר תגובות נגד קשות הן בישראל והן בארה"ב.

לבנון

ב-11 באוקטובר הסתבר סופית שנסראללה אינו רוצה להצטרף ל"מלחמת הפלסטינים" (כנראה בתיאום עם איראן). כשהשאלה עמדה למבחן ב-7 באוקטובר, לאחר שאיראן וחיזבאללה הופתעו מהמהלך של חמאס, הן הותירו את הארגון הסוני/פלסטיני להתמודד עם המצב ולא נכנסו למלחמה. ייתכן שגם התגובה המהירה מאוד של מדינת ישראל בגיוס כוחות מילואים גדולים ופריסתם בצפון תרמה להחלטה שלא להיכנס למלחמה גדולה מול ישראל, שנערכה היטב לאפשרות כזאת וחיזבאללה איבד את יתרון ההפתעה.

לאחר 4 ימים נוספים לא הייתה כבר אפשרות לטעון שחיזבאללה עוד שוקל מלחמה גדולה, כי המצב בשטח הצביע על החלטה להימנע ממנה. לכן באותו יום התקבלה בישראל ההחלטה שאף על פי שניתן להשיג הישג של ממש מיוזמה ישראלית מפתיעה נגד חיזבאללה, ישראל לא תגדיל את הסיכון בפתיחת חזית שנייה ותימנע מתקיפה יזומה. הצעת התקיפה הובאה לקבינט בתמיכת כל מערכת הביטחון ורוב קהיליית המודיעין, אך הוחלט שלא לקבלה. הרצון להתרכז בעזה הצדיק לדעתי את ההחלטה (אולי החשובה ביותר שהתקבלה בשבוע הראשון).

מאותו רגע התאפיינה הלחימה בצפון בכך שהיא הוגבלה על ידי שני צדדים שאינם רוצים מלחמה גדולה – הגבלות הן באשר לתיחום הגאוגרפי (ק"מ בודדים משני צידי הגבול) והן באשר לאופי המטרות הנתקפות (מבנים אזרחיים ומוצבים על ידי חיזבאללה ומתקנים צבאיים על ידי ישראל). מלבד במקרים יוצאי דופן, כשאחד הצדדים חרג מכללי המשחק והצד השני רצה לאותת לו כי יחדל, נשמרות המגבלות הללו גם אם מדי פעם נדמה שאחד הצדדים החריף את צעדיו. בחינה עמוקה יותר מצביעה על כך שעד כה שני הצדדים זהירים מאוד.

כמובן הצלחה גדולה מדי בצד אחד או כישלון גדול בצד השני יכולים לדרדר את המצב במהירות רבה, אבל שני הצדדים ינסו לא להגיע לכך, כל אחד מסיבותיו. עד כה התנהגותם מוכיחה את זהירותם. המצב הפך למורכב יותר במהלך חודש מאי עת החל חיזבאללה לחרוג הן גאוגרפית והן מבחינת היקף התקיפות מהמקובל לפני כן. קשה לדעת האם השינוי הוא בגלל מצוקה או בגלל תחושת ביטחון עצמי (אולי בעקבות חוסר התגובה האמריקאית לירי המסיבי של האיראנים). בכול מקרה, ההסלמה של חיזבאללה יכולה להביא להידרדרות.

דרך אגב, בהקשר זה נכון לציין שלמעשה קרסה בשבוע של תחילת המלחמה בעזה עוד תאוריה שרבים אחזו בה, "תאוריית המלחמה הרב-חזיתית". לפי תאוריה זאת, איראן הצליחה להביא לתכנון משותף שיטיל את ישראל למלחמה שבה ייטלו חלק חיזבאללה, חמאס, הג'יהאד האסלאמי, ערביי יו"ש וערביי ישראל, וכמובן המליציות השיעיות בסוריה. (כמעט) כל זה לא התרחש כאמור, ושני הגורמים היחידים שחברו למלחמה נגד ישראל הם החות'ים - שהשתתפותם הערה בגזרתם היא בגדר עוד הפתעה, אך בסה"כ המעורבות שלהם מוגבלת בגלל המרחק, וחיזבאללה - שהסתפק מאז תחילת המלחמה בלחימה זהירה ומוגבלת.

בסוריה, ביו"ש ובקרב ערביי ישראל לא הייתה השתתפות בלחימה, וגזרות אלה נותרו שקטות יחסית. גם המעורבות האיראנית הישירה הייתה רק כתגובה למכה שישראל הנחיתה על איראן על ידי חיסול צמרת כוחות אל קודס בעת ששהתה בדמשק.

הישגי צה"ל בצפון מרשימים ברמה הטקטית:

שום חוליה לא הצליחה לחדור לישראל, אף על פי שחיזבאללה הביא לגבול כמה חוליות פלסטיניות במטרה שתבצענה חדירות אל יישובי הצפון כשהן לכאורה חוליות פלסטיניות המשתתפות בלחימה הפלסטינית. כולן חוסלו. חיזבאללה איבד (לדבריו) למעלה מ-300 לוחמים, כשהאבדות בצד הישראלי קטנות פי 14.

צה"ל הצליח לפגוע ביכולות צבאיות של חיזבאללה באופן משמעותי יותר באזור הגבול, אך גם ביכולות נגד מטוסים, ולכן חיל האוויר שב וטס בשמי לבנון, דבר שהוא נזהר מאוד מלעשות לפני פרוץ המלחמה. חיזבאללה יורה בעיקר על נדל"ן אזרחי (מאות בתים נפגעו לאורך כל גבול הצפון, חלקם קשה), וצה"ל מתמקד במטרות צבאיות כשהמשימה היא לפגוע ביכולות של הארגון.

אלא שגם הפעילות המוגבלת של חיזבאללה השיגה שני הישגים גדולים. הוא הצליח לרתק כוחות גדולים של צה"ל דבר שתרם למחסור בכוחות בעזה והגביל במידה מסוימת את פעולת צה"ל בדרום. יתר על כן, האפשרות שתהיה מלחמה בצפון מחייבת את צה"ל להיות זהיר בכל הנוגע למשק החימושים שלו ולשמירת עתודה של יחידות מאומנות. לכן צה"ל ומקבלי ההחלטות היו מחויבים למהלכים זהירים יותר. יתכן שלעיתים זהירות זאת מנעה מהלכים נחרצים יותר נגד חמאס.

ההישג השני הוא פינוי עשרות אלפי תושבים מהצפון (80 אלף מפונים ומתפנים) על ידי ישראל. אף על פי שיש פינוי דומה גם מדרום לבנון, כנראה הבעיה בישראל בעלת משמעות

גדולה יותר עבור מקבלי ההחלטות. לכן ישראל תהיה חייבת למצוא דרך להקטנת האיום בצפון, בעיקר של הכוח המיוחד של חיזבאללה (כוח רדואן). קשה יהיה לתת הרגשת ביטחון אם הוא יישאר ערוך במרחק מאות מטרים או מעט קילומטרים מקו הגבול בצפון.

נראה שההחלטה הקשה באשר ללבנון תגיע לפתחה של מדינת ישראל בעתיד הקרוב. ככל שבועה תתקרב המלחמה לסיומה וצה"ל יעבור לפשיטות ספורדיות, כמות הכוחות שתשוחרר מעזה תגדל והצורך להחזיר את התושבים לצפון יחריף, בין השאר כי רוב תושבי הדרום שפונו יחזרו לבתיהם בעוד הצפון ייוותר ריק מרוב תושביו. כדי להביא לשיבת התושבים צריך יהיה כאמור לשנות את המצב הביטחוני בצפון.

ארה"ב וצרפת משקיעות מאמצים גדולים כדי להסיג את חיזבאללה לקו הליטני על מנת להקטין מאוד את יכולתו להפתיע את ישראל במתקפה נוסח 7 באוקטובר ולירות טילי נ"ט לעבר יישובי הצפון. הנושאים ונותנים מטעם ארה"ב וצרפת טוענים שמהלך כזה יהיה בבחינת יישום החלטת מועבי"ט 1701, שהתקבלה בסוף מלחמת לבנון השנייה (2006). האמריקאים רוצים לחבר למהלך כזה גם צעדים להקטנת החיכוך הכולל עם לבנון וחיזבאללה, על ידי "ניקוי" חלק מטענות חיזבאללה על פריסה ישראלית החורגת מקו הגבול שבין שתי המדינות. השאלה הקשה בהסכם שכזה היא מי יפקח עליו ומי יכפה אותו בשטח. כוח האו"ם הפרוס בלבנון הוכיח כבר שהדבר למעלה מיכולתו.

אם ייכשלו המאמצים המדיניים תעמוד ההחלטה לפתחו של הקבינט הישראלי, כי כנראה את השינוי הנדרש אפשר להשיג רק במלחמה. אין ספק שהחלטה על מלחמה גדולה בלבנון, ביוזמה ישראלית, היא החלטה קשה ביותר, כי המלחמה בלבנון תהיה קשה פי כמה וכמה מהמלחמה בעזה, בעיקר לעורף אך גם לצה"ל. שיקול הדעת לקראת החלטה קשה זו צריך לקחת בחשבון לפחות 6 מרכיבים: חימושים, כלכלה, לגיטימציה בינלאומית, לגיטימציה פנימית, עייפות/מוכנות הצבא ומוכנות העורף.

ארה"ב אינה רוצה מלחמה כזאת, ודאי לא ביוזמה ישראלית, ועל אחת כמה וכמה בשנת בחירות לנשיאות. ייתכן (לדעתי בסבירות נמוכה) שהגישה בוושינגטון תשתנה מעט אם יסתבר לנושאים ונותנים האמריקאים כי חיזבאללה מתעקש שלא לבצע את החלטת האו"ם והאיום על תושבי ישראל יהיה ברור וניכר בשטח.

המלחמה נגד חיזבאללה תהיה כאמור הרבה יותר קשה מזו שבעזה, אבל יש לצה"ל כמה יתרונות במלחמה כזאת: הצבא מוכן היטב לאחר הניסיון הארוך בעזה, עם אנרגיה התקפית חזקה מאוד ותחושת שליחות, עם מודיעין ומטרות ברמה הרבה יותר גבוהה מאשר בעזה ועם לגיטימציה פנימית.

זאת אומנם תהיה כנראה מלחמה עם נזקים של ממש בעורף ונפגעים לא מעטים, אבל צה"ל יוכל לעמוד בכך ולהגיע להישגים גדולים. לאמיתו של דבר זאת המלחמה שלקראתה התכונן צה"ל כבר לא מעט זמן, ובאופן אירוני הוא מוכן לקראתה יותר ממה שהיה מוכן למלחמה בעזה ב-7 באוקטובר, הן באשר לכמות המטרות שיש ברשות חיל האוויר והן מבחינת טכניקות הלחימה של כוחות היבשה והאימונים בשנים האחרונות. נראה שזאת ההחלטה הקשה ביותר שתהיה מונחת על שולחן הממשלה בעתיד הקרוב, בוודאי קשה יותר משאלת "היום שאחרי" בעזה.

ישראל יכולה אולי להסתפק בשלושה מהלכים זמניים שיביאו לדחיית המלחמה לשנה-שנתיים, אם יספקו את תחושת הבטחון שתאפשר את חזרת האזרחים לבתיהם:

א. להגדיל את הכוחות בגבול וסביבתו פי שניים או פי שלושה,

ב. לחזק מאוד את ההגנה המרחבית, כולל נשק כבד ויכולות צבאיות של ממש בידי האזרחים (זאת תהיה חזרה לתפיסה שהביאה לבניית היישובים בקרבת הגבול, נוכח מה שנתפס כתרומתם החיונית להגנה יחד עם הכוחות הסדירים),

ג. לשפר מאוד את המכשול לאורך הגבול.

לאחר הניסיון ב-7 באוקטובר די ברור שישראל תהיה חייבת ליזום בעתיד הלא רחוק מלחמה נגד חיזבאללה. הלקח הברור מה-7 באוקטובר הוא שאין להותיר ארגוני טרור שנבנו על ידי איראן במדינות השכנות למדינת ישראל. מאותה סיבה ימשך המב"מ בסוריה, כדי למנוע מאיראן לבנות שם כוח איראני עצמאי.

איראן

"טבעת האש" שהגו האיראנים סביב ישראל מתבססת על שישה מרכיבים: חיזבאללה בלבנון, ג'יהאד אסלאמי וחמאס בעזה, חמאס וג'יהאד אסלאמי ביו"ש ואולי בעתיד אפילו בירדן, כוח איראני ומיליציות בסוריה, תמיכה לוגיסטית ומיליציות בעיראק וכוח חות'י – בעל משמעות אסטרטגית אך גם טקטית בתימן.

האחרון לא נבנה עבור פגיעה בישראל אלא כדי לממש את הרצון האיראני לפגוע בסעודיה ובמאע"מ ולהפוך למעצמה שעל פיה יישק דבר במפרץ הפרסי. אבל מתחילת הדרך הכריזו החות'ים על חובת הלחימה בישראל והאיראנים רקמו את השתלבותם בטבעת האש, חימשו אותם בטילים המגיעים לישראל ותכננו את חסימת באב אל מנדב, תוך ניצול שליטתם על המְּצָרִים מן החוף הנושק אליהם.

בכל מקום ולכל ארגון המוזכר לעיל קשר שונה עם איראן, והשפעתה על הארגונים הללו שונה, אך בכל המקרים היא עומדת מאחורי מאמץ בניין הכוח של כל הארגונים הללו, ובכל המובנים (כסף, נשק, אימונים, יכולת ייצור מקומית וכו').

אין ספק שהארגון החזק ביותר הוא חיזבאללה אך גם חמאס נבנה היטב, בעיקר מתחת לקרקע. חיזבאללה גם משמש זרוע ארוכה לבניין והפעלת העוצמה האיראנית, כך למשל הוא נלחם בסוריה לטובת אסד במלחמת האזרחים ועוזר למיליציות השיעיות ברמת הגולן. בתקיפות האמריקאיות בתימן נהרגו כנראה גם אנשי חיזבאללה המסייעים בבניין הכוח והפעלת הטילים של החות'ים. מאמצי איראן לבניית המרכיבים בסוריה וביו"ש נתקלו בתגובה ישראלית חריפה והצלחת איראן בשני מקומות קריטיים אלה מוגבלת, בוודאי בהשוואה לתוכניות שהיו לה.

איראן תפקדה זמן רב כמנצחת על התזמורת שפעלה נגד ישראל, אך השתדלה שלא לקחת חלק פעיל בפעילות עצמה, כדי לא להעמיד את טהרן בסכנת תגובה. הטבעת מאיימת על ישראל בעיקר על גבולותיה ממש, אך מי שמפעיל אותה נותר מרוחק בטהרן, בטווח בטוח של 1,500 ק"מ.

חיסול צמרת כוחות אל-קודס בדמשק, במבנה שהאיראנים קוראים לו "קונסוליה" אף על פי שאף דיפלומט לא נפצע שם, והלכה למעשה היה מקום מושבה של מפקדת הארגון האחראי לכל הפעילות האיראנית בלבאנט, שינה את המצב. הובהר לאיראנים שהם חשופים מודיעינית ושהם ישלמו מחיר על המשך הפעלת טבעת האש סביב ישראל. לכן הם הגיבו בעוצמה, כדי לשנות את הכללים שאיפשרו לישראל לפגוע במטרות איראניות בסוריה.

במידה מסוימת התקיפה האיראנית העצימה, כעשרה ימים לפני פסח, עת נורו כ-300 טילים בליסטיים, טל"שים שיוט וכטב"מים לעבר ישראל, הייתה מבחינת איראן חשיפה לא רצויה, אך הכרחית נוכח ה"חוצפה" של ישראל בפעולת החיסול. זה אירוע שהאיראנים לא רצו להגיע אליו בגלל רצונם לשמור את איראן מחוץ למערכה, אך במקרה זה נאלצו האיראנים לצעוד לקדמת הבימה. האסטרטגיה לא עבדה.

המבחן יהיה בפעם הבאה כשישראל תאתר מטרה איראנית רצינית, והוא יהיה מבחן כפול. השאלה שתעמוד בפני ישראל היא האם לפגוע במטרה ולהסתכן בתגובה איראנית. ברור יהיה שמהלך כזה יכול להביא להידרדרות, כי פעולה ישראלית תעביר את השאלה למגרש האיראני, ואיש אינו יודע איך הם יגיבו.

על ישראל לקחת בחשבון במצב שכזה כי התקיפה הרחבה של איראן כשלה בין השאר גם בזכות עבודה טובה של קואליציה של חילות אוויר שעבדה לסיכול התקיפה מעל ירדן. השת"פ המבצעי כלל את ירדן, ארה"ב, צרפת ובריטניה, שהביאו למרחב הסיכול הזה מאות מטוסים. קואליציה כזאת גם נתנה מודיעין טוב יותר, כי בזכות המטרייה האמריקאית של פיקוד המרכז (CENTCOM) היו כנראה עוד שותפות למאמץ המודיעיני. קואליציה כזאת אולי לא תעמוד לעזרתה של ישראל באירוע הבא, וודאי לא במלואה.

איראן הייתה ונותרה האיום האסטרטגי הגדול על ישראל והמנוע שמאחורי כל מרכיבי טבעת האש. מתקפת הטילים הרחבה מהווה הוכחה ניצחת כי איראן מוכנה לקחת סיכונים גדולים בעת שהיא מאותגרת ישירות על ידי ישראל. וכלל לא בטוח שהתגובה הישראלית המדודה אך המדויקת שהצביעה לאיראנים על יכולות של ישראל מעבר למוכר עד כה תביא להורדת הנכונות האיראנית להסתכן בעתיד.

תוצאת אגב של המתקפה האיראנית היא הפגנת יכולת ההגנה של ישראל מפני איומים רב-גוניים ומול כמויות גדולות מאד של אמצעים איראניים. מערכת ההגנה נגד טילים יחד עם חיל האוויר התמודדה באופן מרשים מול האיום האיראני, גם אם לוקחים בחשבון את המעורבות של הקואליציה הבינלאומית שוודאי תרמה לא מעט במקרה זה. ישראל יכולה להרגיש נוח יותר בעתיד אל מול איום איראני הולך ומתפתח של מל"טים, טל"שים וטילים בליסטיים - והתחושה תהיה טובה עוד יותר כשאמל"ח מבוסס לייזר יצטרף ליכולות אלה, ולא רחוק היום.

תימן

תימן מצויה במרחק 2,000 ק"מ מישראל, רחוקה יותר מטהרן. לכן הייתה ההתייחסות לאיום ממנה עד האירועים האחרונים מועטה ביותר, על אף ההיכרות עם העברת טילים בליסטיים, טל"שים ומל"טים לחות'ים על ידי איראן. למעורבות המפתיעה במידה מסוימת של החות'ים יש שני מאפיינים:

א. ירי ארוך טווח של כלל הכלים שבארסנל – טילים ארוכי טווח, טילי שיוט ומל"טים. לצורכי הגנה מפני האיום החות'י הזה נוצרה מעין "רשת אזורית חדשה", בלתי פורמלית, שכוללת את ארה"ב, סעודיה וישראל. שלוש המדינות כנראה חולקות (יחד עם מצרים?) מידע ממערכות המכ"מ שלהן תחת המטרייה האזורית של פיקוד המרכז האמריקאי (CENTCOM), כי שלושתן מאוימות על ידי האש מתימן. הסעודים והאמריקאים מיירטים איומים המשוגרים על ידי החות'ים כהגנה עצמית, אבל חלק מאיומים אלה נמצא בדרכו לישראל, וישראל מיירטת את המטרות ששני ה"שותפים" האחרים לא הצליחו ליירט. בהזדמנות זאת ישראל ניסתה, לראשונה בשדה הקרב, את מערכות החץ שלה, חץ 2 וחץ 3, ושתיהן יירטו מטרות שהגיעו מהדרום בהצלחה מלאה.

ב. חסימת באב אל מנדב – אתגר שניצב לפתחה של ארה"ב הרבה יותר מאשר לפתחה של ישראל, זאת משום שמדובר באירוע בעל השפעה על כלכלת כלל העולם. הנזק לישראל מחסימת ציר השיט הדרומי מוגבל כי רובו הגדול של הייבוא והייצוא של ישראל עובר בנתיבי הים התיכון. לחסימה חשיבות אסטרטגית ומדינית כלל-עולמית, לכן יש להסירה מוקדם ככל שניתן, וארה"ב מבינה זאת ומוליכה את המהלך. יתכן שהאיום החדש ישפיע על חיזוקו של הצי הישראלי נוכח הצורך להתייצב כנגד האיומים על ישראל בטרם הגיעו לחופיה.

יהודה ושומרון

לישראל יש במהלך השנים האחרונות הצלחה של ממש ביו"ש כי מתקיימת שם הפרדה בין האוכלוסייה לבין גורמי הטרור, אף על פי שכנראה חלק ניכר מהאוכלוסייה אוהד אותם. כתוצאה מעבודה מתמשכת וחכמה רוב האזרחים אינם עוברים מאהדה פסיבית לביצוע אקטיבי של טרור; יתר על כן, השטח אינו בוער והמונים אינם יוצאים לרחובות (בהפגנות המחאה לאחר חיסול ערורי, בן הגדה והמוביל של פעולות חמאס ביו"ש, השתתפו כ-3,000 פלסטינים בלבד).

כמובן יהיה מעולה ושונה מהותית אם הרשות הפלסטינית לא תחנך לשנאת היהודים, לא תתמוך במשפחות הרוצחים שחוסלו או נעצרו, ורוב התושבים לא יהיו אוהדי חמאס, אבל עד שיושגו ההישגים האלה יש להתמקד במניעת טרור והרחבת הפער המעשי בין האוכלוסייה (ברובה הגדול) לבין מבצעי הטרור.

לכן צריך להמשיך למקד את הלחימה בגורמי הטרור עצמם. לכן, צריך להמשיך למקד את הלחימה בגורמי הטרור מבלי להעניש את האוכלוסייה ובלא לפגוע באורח החיים שלה. בעקבות כלל זה נראה שנכון להכניס פועלים מיו"ש לישראל. יש בכך סיכון מסוים, אך יש לכך גם תוצאה ברוכה כאמור ביצירת הפרדה בין האוכלוסייה לגורמי הטרור האקטיביים. זאת המשימה העיקרית ביו"ש.

יש העושים השוואה בין יו"ש לעזה, ועל פי דעה זאת צריך לקחת בחשבון הסתערות נוסח עזה על יישובי יו"ש ומעבר לקו הירוק ולהתייחס לפועלים שייכנסו לעבודה ביישובי יו"ש ובתוככי ישראל כאל משתפי פעולה פוטנציאליים עם תקיפה שכזאת. נראה לי שהסקת מסקנה שיו"ש ועזה הן זירות זהות המועדות לפורענות דומה, חוטאת להבדלים הגדולים בין שני האזורים. יש הבדלים באופי השליטה הישראלית בשטח בין שני האזורים (בעזה לא הייתה כלל וביו"ש היא רחבה, גם אם לא שלמה), ורמת הכיסוי המודיעיני (שביו"ש טוב עשרת מונים). גם אופי האוכלוסייה והנהגתה שונים במידה רבה, למרות שבשני האזורים לא שוררת אהבה או אהדה לישראל ולישראלים. בעזה היה ארגון טרור שקיבל את ההחלטה עבור תושבי הרצועה, ביו"ש כוחו לקבל החלטות כאלה שיביאו לגיוס ולפעולה של התושבים אפסי ולא נראה שיתחזק בקרוב. בניגוד לחמאס, לרשות אין תפיסת עולם בסיסית של מלחמת קודש שיש לממש נגד היהודים (אם כי אין לשלול שבעתיד תהיה לה תפיסה כזאת). כשאין מנהיג חזק כסינואר, ארגון משוכלל כחמאס עזה ותשתית פיזית כפי שהייתה בעזה – קשה מאוד לתרגם את האהדה לחמאס של הפלסטינים ביו"ש למתקפה בנוסח 7 באוקטובר.

את זמן המלחמה בעזה ניצל צה"ל להרחבת והעמקת המאבק נגד גורמי הטרור ביו"ש, בעיקר במחנות הפליטים בשומרון, אך לא רק שם. מתחילת המלחמה עצר צה"ל למעלה מ-4,000 מחבלים ביו"ש, מחציתם בערך אנשי חמאס, והרג כ-450 מחבלים, רובם הגדול נושאי נשק או מופללים מודיעינית. המדובר במבצעים שונים, מחיסול של מחבל בודד במחסום ועד מבצעים רחבי היקף של מאות חיילים למשך כמה יממות, בסיוע מל"טים חמושים ולעיתים (רחוקות) גם אף 16, המשמיד בעיקר מטרות עמוקות מתחת למבנים.

תכלית כל המבצעים הללו לפגוע קשה בתשתית החמאס וארגוני הטרור האחרים, תשתית שהייתה מוכרת ברובה לאנשי המודיעין הצבאי והשב"כ, ובעקבות המלחמה נוצרה הזדמנות להרוס אותה ולשלול את יכולת ארגוני הטרור לפעול במתואם וברמת טרור גבוהה. תוצאות המאמצים הללו עוד ייראו בשטח זמן ארוך כי המכה שקיבלו ארגוני הטרור בשטח משמעותית, אף על פי שצעירים אחרים ימשיכו את דרך העצורים וההרוגים והטרור לא ייפסק בעקבות מבצעים אלה, אם כי כנראה לא יגבר.

הצלחתה של ישראל לסיים את חודש הרמדאן בשקט, בלא שתתעוררנה ביו"ש מהומות ובהר הבית השתוללות המונית, בניגוד למאמצי חמאס ואיראן (שמנסה ביתר שאת בזמן האחרון להכניס ליו"ש כסף רב ואמצעי לחימה), היא הישג של ממש. זו עוד נקודה המצביעה על כך שלתאוריות המלחמה הרב-זירתית לא הייתה אחיזה במציאות. זאת סכנה שאולי תעמוד לפתחנו בעתיד, ודאי אם נתנהג באופן שיאחד את הזירות הללו באופן מעשי ולא רק תאורטי, אבל במלחמה הנוכחית היא הוכחה כחסרת בסיס, ודאי באשר להתנהגות ערביי ישראל והפלסטינים ביו"ש.

במסגרת שמירת השקט ביו"ש יש חשיבות למנוע את אותם מקרים מעטים בהם פוגעים יהודים בפלסטינים ללא הצדקה. מדובר במעט מקרים, אך גורמים העוינים לישראל מנפחים אותם ונגרם נזק לתדמיתה של ישראל. אסור להתעלם מכך שגם מעט מקרים יכולים להביא להידרדרות כשהמצב מתוח מאד ביו"ש, ככל שהלחימה בעזה נמשכת.

סיכום

תאוריית המלחמה הנפתחת במקביל ב-5 זירות לא התממשה, צה"ל התאושש ממכת הפתיחה המפתיעה של חמאס ופתח במלחמה עצימה לכיבוש רצועת עזה.

המשימה שהכתיבה הממשלה הייתה ברורה: השמדת היכולת הצבאית של החמאס והיכולת שלו לתפקד כארגון ברצועה, במקביל להחזרת החטופים. שלב המהלך העצים בלחימה יסתיים לאחר כיבוש רפיח, ולאחריו יימשך כשנה שלב ניקוי השטח, כשבצפון הרצועה השלב הזה מתבצע כבר עתה בפועל. לקראת סופה של אותה שנה תתברר שאלת האחריות בשטח "ביום שאחרי". המטרה בסופו של דבר היא להביא לכך שרצועת עזה תהיה כשטח A (צה"ל לא נמצא שם אך יכול לפעול לפי צרכיו בשעת הצורך).

חיזבאללה הצטרף ללחימה באופן זהיר כי לא רצה, בעצה עם האיראנים, להיכנס למלחמה גדולה לטובת החמאס. הנזקים בעזה, כמו גם אבדותיו בקרבות בלבנון, מקטינים את התאבון שלו למלחמה גם כיום, אבל המצב עלול להתדרדר בגלל טעות או הצלחה יתרה של אחד הצדדים, או כשמלחמה תתאים לאינטרס האיראני.

בהמשך הדרך, וככל שהמלחמה בעזה תרד בעצימותה ותושבי הדרום יחזרו לבתיהם, ישראל תהיה חייבת לקבל החלטות הנוגעות להחזרת המפונים מהצפון, שלא יסכימו לשוב לבתיהם ללא שינוי דרסטי במצב הביטחוני.

מלחמה נגד חיזבאללה, שהיא החלופה להסדר מדיני שירחיק את חיזבאללה מקו הגבול, עומדת להיות מלחמה קשה הרבה יותר מהמלחמה בעזה, הן באשר לעורף והן באשר לאתגרים הצבאיים בלבנון.

בצה"ל נשמעים קולות בדבר הצורך להחזיר לחיים את המושג "רצועת ביטחון" בצד הלבנוני, כנראה ללא נוכחות קבועה של צה"ל בשטח, אך כזאת שלא תאפשר חזרת כוחות קרקעיים של חיזבאללה לקרבת הגבול עם ישראל. המבחן האמיתי בסופה של מלחמה זאת יהיה אם ישראל תצליח לייצר מצב צבאי המאפשר לה למנוע את התחמשות חיזבאללה ושיפור יכולותיו לאורך זמן ובלי חשש מתגובת הארגון.

ביו"ש נשמר השקט היחסי על אף פעילות עצימה מאוד של צה"ל, ועל ישראל להשתדל להמשיך ולשמור על ההפרדה בין האוכלוסייה למחבלים, ואף לקחת סיכון בהכנסת פועלים פלסטינים לעבודה בישראל.

מול תימן נערכה קואליציה לא פורמלית שבה חברות ארה"ב, סעודיה וישראל, וביחד הן מיירטות את רוב האיומים הבאים מתימן. בה בעת ארה"ב מובילה קואליציה בין-לאומית המנסה להרתיע את החות'ים (בחוסר הצלחה) ולפגוע ביכולותיהם לחסום את מצרי באב אל מנדב (בהצלחה לא גדולה).

אל מול איראן נראה שנגמר הסיבוב שהחל בחיסול צמרת כוחות אל קודס בעת שהייתה בדמשק ולאחר ירי של כ-300 טב"מים, טל"שים וטילים בליסטיים מאיראן לעבר ישראל. ישראל הגיבה בירי למטרה בודדת אך באופן שמבהיר את חולשתה של איראן ואי יכולתה להגן על מטרת חשובות מפני ישראל. איראן הוכיחה נכונות לקחת סיכונים, על אף שמהלך התקיפה שלה הסתיים באי-השגת פגיעה משמעותית בישראל.

עדיין לא ברור מה יהיו כללי המשחק העתידיים במאבק הישיר בין ישראל לאיראן. לא ברור עד כמה האיראנים יהיו מוכנים לספוג בעתיד בטרם ישיבו לישראל כגמולה. השאלה האם הערכה לא נכונה של מוכנות הצדדים להסתכן תביא לפרוץ מלחמה בין איראן לישראל תרחף מעתה כעננה על האזור ובחדרי הדיונים בישראל ובאיראן.

ככל שיישמר התיאום ההדוק בין ישראל לארה"ב תקטן האפשרות למלחמה גדולה עם איראן, וככל שיחושו האיראנים כי ישראל עומדת בודדה במערכה תגדל התעוזה שלהם.

ישראל תהיה עוד זמן רב במצבי לחימה שונים, בעזה ומול חיזבאללה, ויימשכו מאמציה לנטרל את גורמי הטרור ביו"ש. יש סיכוי טוב שלאחר תקופה קשה ומאתגרת זאת ייטב מצבה האסטרטגי, כי ייעלם כמעט כליל האיום מדרום וישראל תשיב לעצמה חלק מהילת העוצמה שנפגעה קשה ביותר ב-7 באוקטובר.

היחסים עם ארה"ב יישארו בעלי גוונים משתנים. ברור שהממשל הנוכחי נמצא תחת לחץ מהאגף השמאלי במפלגה הדמוקרטית ואינו יכולה להתעלם מקריאות נגד ישראל בקרב צעירים ופעילים לא מעטים של המפלגה. עם זאת, בצד הביטחוני הטהור התמיכה האמריקאית חזקה ומעוררת הערכה.

לעומת זאת בנוגע לעניין הפלסטיני האמריקאים אוחזים בעמדות שאין שום סיכוי כי תתקבלנה בברכה על ידי איזו שהיא ממשלה בישראל, לפחות בעתיד הנראה לעין. לאחר 7 באוקטובר הסיכוי שישראל תסכים למדינה פלסטינית על גבולותיה שואף לאפס, בייחוד כשבפורומים מצומצמים יותר האמריקאים העוסקים בנושא מודים כי אין ביכולתם לערוב שלא תהיה זאת מדינה חמאסית. עם זאת ארה"ב גם ממשיכה להדגיש שבכל מקרה הפתרון צריך לבוא בדרך של משא ומתן ולא כפייה מבחוץ ולכן הטילו וטו על הצעת אלג'יריה במועבי"ט להכיר במדינה פלסטינית באופן חד-צדדי.

ישראל צריכה לקחת בחשבון את עמדותיה של ארה"ב ואת רגישותה בשנת בחירות. אך יש לזכור כי כאשר מדובר בנושאים חשובים, הנוגעים ליכולת ישראל להגן על עצמה צריך לעיתים להפגין נחישות ולקבל החלטות גם בניגוד לדעתה של ארה"ב.

נראה שקשה לארה"ב להפנים שהעולם המוסלמי, ובתוכו מדינות ערב ואיראן, אינו עומד להשתנות באופן מהותי וגם אם תהיינה מדינות שתיכנסנה למערכת יחסים פורמלית עם ישראל וארה"ב, האסלאם הרדיקלי ימשיך לפרוח. הכישלון האמריקאי באפגניסטן ובעיראק אינו מקרי; ההתקפה הברברית של חמאס אינה סיפור יוצא דופן, והמימון של הרשות הפלסטינית

למשפחות מחבלים שנהרגו או נאסרו אינה עניין הומניטרי אלא עקרוני – זה פרי של תפיסה אידאולוגית וחברתית ולא רצון לסייע למשפחה שאיבדה את מקור פרנסתה באירוע של רצח ישראלים.

הסיכוי של ארה"ב להביא לרפורמה של ממש ברשות הפלסטינית קטן ביותר, שלא לומר אפסי, ובכל מקרה אין ארה"ב יכולה לערוב לכך שהרשות או המדינה הפלסטינית לא יישלטו על ידי חמאס, שידיח את הפתח בבחירות או בכוח (או בצירוף של שני המרכיבים, כמו שהיה בעזה).

ישראל, הממשיכה לחיות במזרח התיכון, חייבת להסביר את נקודת מבטה לארה"ב, ידידתה הגדולה, אך לפעול בהתאם לצרכים הביטחוניים שלה.

לסיום אני מבקש להציג כמה לקחים מהמלחמה, בזהירות מרבית, בעיקר כי התחקירים אומנם החלו אבל הסיכומים רחוקים. יתר על כן, אחת הסכנות הגדולות היא הפקת לקחים ממלחמה אחת והשלכתם על בניין הכוח העתידי. מאחר שכל מלחמה היא אירוע בודד שאין זהה לו צריך להיזהר מלקבל החלטות ארוכות טווח על סמך ניסיון בודד וייחודי. תורת הלחימה של צה"ל ותפיסת הביטחון נבנו ונבחנו באופן רצוף על סמך ניסיון רב-שנים ולאחר מחשבה רבה, ואם כי תפיסת הביטחון היא בבחינת תורה שבעל פה אין לשנות אותה או את תורת הלחימה אלא אם משוכנעים שהלקחים הם בעלי משמעות ארוכת טווח.

כך למשל מלחמת ששת הימים הייתה מלחמה יוצאת דופן בכמה תחומים, בין השאר כי לאחר 24 השעות הראשונות שבהן הושמדו חילות האוויר של צבאות ערב, היה חה"א בעל עדיפות מוחלטת מעל שדה הקרב, ללא שום התנגדות (במידה רבה כמו בעזה במלחמה הנוכחית). צה"ל הסיק מכך שאין צורך בארטילריה כי חיל האוויר הוא "ארטילריה מעופפת", בלשון הדו"ח הכתוב של הצבא לאחר המלחמה. אבל לאמיתו של דבר היה זה לקח ייחודי הנכון למצב ייחודי, ובמלחמת יום הכיפורים צה"ל שילם את מחיר יישומו כשהשתנו התנאים. "הטיל כופף את כנף המטוס", כדבריו של מפקד חיל האוויר לשעבר עזר ויצמן, וליבשה לא הייתה ארטילריה. גם היום צה"ל אינו משופע בארטילריה, אבל ערב המלחמה ב-1973 המצב היה חמור יותר, פרי לקח מוטעה.

עם כל הזהירות המתבקשת נראה שאפשר למנות 7 לקחים:

- א. ישראל, כמו רוב המדינות הדמוקרטיות, הזניחה את האפשרות לצאת למלחמת מנע (PREVENTIVE WAR). "מלחמת ברירה" הפכה להיות חטא שאסור לחשוב עליו, כי הסיסמה "אין מלחמות טובות" שכנעה את דעת הקהל במדינות הדמוקרטיות הליברליות (ישראל היא אחת מהן), על אף ההתעלמות מההיסטוריה (וכי המלחמה נגד גרמניה הנאצית לא הייתה מלחמה טובה?). ישראל חייבת להפנים שכמדינה קטנה חובה עליה לחדד את המכשיר הזה של "מלחמת מנע" ולהשתמש בו כאשר נוצר הצורך. באופן ציורי אפשר לומר שיש להחיל את "דוקטרינת בגין" גם בעולם הקונבנציונלי. על ישראל למנוע את התחזקות צבאות טרור בקרבתה המיידית וגם איומים מסוימים המסכנים את יכולתה להגן על עצמה, גם בטווחי זמן ארוכים יותר.
- ב. לקח חשוב נוסף נוגע הן לבניית הכוח והן להפעלת הכוח הצבאי. בסופו של דבר עקרונות המקצוע הצבאי הם הבסיס הראוי לפעילות הצבא. כשפועלים בניגוד להם, למשל כשמניחים בתוכנית ההגנה ש"קו המגע" הוא "קו העצירה", כשאין עומק למערך ההגנה, כשאין עתודות במרחב ואין כלל ארטילריה למגן – הכישלון מובטח. את כל הדברים הללו ניתן היה ללמוד מכישלון שלב ההגנה במלחמת יום הכיפורים; כל הטעויות הללו היו גם שם. התברר שוב הצורך לחזק מאד את לימוד המקצוע הצבאי בכל הרמות. ב-7 באוקטובר הוכח שצה"ל לוקה בתחום המקצועי.
- ג. מסיבות שאינן נהירות (לי) צה"ל ניוון את תפיסת "ההגנה המרחבית", ובמסגרת זאת גם רידד מאוד את יכולת ההתגוננות של יישובי קו העימות. לדעתי צריך להכין ולבצע תוכנית שתביא לכך שתוך שנה יוכלו היישובים בכל קווי העימות להגן על עצמם ויהיו חלק מתפיסה מרחבית להגנה על בסיס תושבי האזור, כולל ארטילריה המופעלת על ידי תושבי היישובים הזקוקים לאפס התרעה.
- ד. הלקח הנוסף הנוגע לבניין הכוח היה במחלוקת מתמשכת. צבא היבשה, בעיקר במילואים, קטן עקב בעיות תקציב, ולא מעטים חשבו שהוא קטן מדי. נראה שעוד אוגדת מילואים או יחידה שוות ערך לה חיונית כדי לעמוד במשימות המלחמה. השאלה היא האם זה תקף גם למלחמה הבאה. לשם כך יש לערוך כמה סימולציות ומשחקי מלחמה מטכ"ליים כדי לבדוק זאת. אני חושב שהמסקנה תהיה ברורה: על צה"ל לגדול בעוד אוגדת מילואים כבדה (לפחות).

ה. מדינת ישראל הופכת תלויה מהר מדי בהגעת אספקה, בעיקר חימושים מארה"ב. ישראל חייבת להשקיע לא מעט כסף בהגברת יכולת הייצור שלה בכמה תחומים והגדלת כמות התחמושת שהיא מחזיקה במחסנים. אלה מאמצים שנחשבים כלא כלכליים, אך במציאות הבינלאומית המתהווה הם הכרחיים.

1. לקח נוסף, שמן הראוי היה להבין אותו מזמן, הוא הצורך בחיל טילים שאינו כפוף לחיל האוויר ומנותק מיכולות המטוסים. צריך להתחיל לבנות אותו לצורכי לחימה אינטנסיבית בלבנון, קרי לטווחים שסביב ה-100 ק"מ, ובהדרגה להרחיב את יכולותיו לטווחים הרחוקים יותר. יכולת הפגיעה במטרות איכות קבועות ואחרות לפחות במרחקים של עד גבולה הצפוני של לבנון צריכה להיות ללא תלות במטוסי חיל האוויר, שיישאר אחראי על פגיעה בעומק רב יותר.

2. ברמה הטקטית נראה שהרחפנים הם החידוש הגדול של שדה הקרב. מן הצד האחד יש לעשות יותר בהגנה מפניהם, כי בעתיד הם יהיו בכמויות רבות יותר בידי האויב (כולל בלהקות גדולות). מן הצד האחר יש להשקיע ביכולת להשתמש בהם ברמת מחלקות החוד ולמעלה בכל הכוחות המתמרנים; זה כלי חיוני למודיעין הנאסף על ידי הכוחות ולהשמדת אויב בטווחים קצרים במחסות שונים.

כמו כן, צריך לתחקר שתי תופעות בולטות בשדה הקרב: איטיות הביצוע, והשימוש בכמות אדירה של אש מול אויב שאינו מצטיין בעוצמת האש שהוא יכול לייצר בשדה הקרב. לא ברור מהם הלקחים שניתן להפיק ממחקר שתי התופעות הללו, אבל יש להבין עד תום ולראות מה ניתן לגזור מכך לעתיד.

**מכון ירושלים
לאסטרטגיה ולביטחון**

© מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון

אייר התשפ"ד | מאי 2024

טל': 02-940-6060 | www.jiss.org.il | info@jiss.org.il

facebook.com/JissDigital | twitter.com/JISS_Israel